

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 30. august 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Jens Edvin A. Skoghøy
dommer Hilde Indreberg
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Wenche Elizabeth Arntzen
dommer Knut Erik Sæther

HR-2022-1639-A, (sak nr. 22-036175SIV-HRET)
Anke over Frostating lagmannsretts dom 14. januar 2022

A (advokat Bjørn Tore Vagle – til prøve)

mot

B (advokat Arve Røli – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Sæther:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder spørsmål om en far skal ha rett til samvær etter barneloven med sin datter født 12. juli 2018. Det som står sentralt i saken for Høyesterett, er hvilken betydning det har at politiet har truffet vedtak om sperring av mors adresse i folkeregisteret.
- (3) A er mor og B far til C. Jenta er født i Norge og er norsk statsborger. Foreldrene er begge kurdere fra Irak. Far er født 00.00.1982 og flyttet til Norge i 1999. Han er norsk statsborger. Mor er født 00.00.1987 og kom til Norge i 2011. Hun har nylig fått oppholdstillatelse her. Mor og far møttes i Norge. De giftet seg i 2012 og ble skilt i mars 2021. Samlivet tok slutt kort tid etter at C ble født.
- (4) Familien bodde på et familiesenter, en heldøgnsinstitusjon for foreldre og barn, i X fra fem dager etter fødselen. Far flyttet ut 24. september 2018. C og mor oppholdt seg på familiesenteret frem til barnevernet 16. november 2018 traff akuttvedtak om omsorgsovertakelse. C ble da plassert i beredskapshjem inntil hun flyttet tilbake til mor høsten 2019. Etter dette har hun bodd fast hos mor og hatt noe samvær med far. Mor har etter eget ønske blitt fulgt opp av barne- og familietjenesten i X kommune. Mor har ikke familie i Norge.
- (5) B er i dag ufør og bor alene i en kommunal leilighet i X. Hans far bor også i X, og B har flere søsken som bor andre steder i Norge.
- (6) Mor tok ut stevning i mars 2021 med krav om at hun skulle ha foreldreansvaret alene og at samvær mellom C og faren skulle fastsettes etter rettens skjønn og under beskyttet tilsyn etter barneloven § 43 a. Far mente at foreldreansvaret skulle være felles og at retten skulle fastsette samvær med støttet tilsyn.
- (7) Trøndelag tingrett avsa 22. juni 2021 dom med slik domsslutning:
- «1. A skal ha foreldreansvaret for C fnr 000000 00000 alene.
 2. B skal ha samvær med C åtte ganger i året, slik at hvert samvær varer i inntil to timer. Samværene skal finne sted i X eller annet sted A bosetter seg.
 3. Det skal være beskyttet tilsyn under samværene. Barneverntjenesten i den kommunen C bor fast pålegges å oppnevne tilsynsperson, som skal være til stede under samværene retten har fastsatt, jf. barneloven § 43 tredje ledd jf. § 43a med tilhørende forskrifter.
 4. Hver av partene betaler egne sakskostnader.»
- (8) Sommeren 2021 flyttet mor til kriesenter. Trøndelag politidistrikt foretok i den forbindelse en trusselvurdering og traff vedtak om adressesperre i medhold av folkeregisterloven § 10-4 andre ledd jf. beskyttelsesinstruksen §§ 3 og 4. Vedtaket ble meddelt mor av Kripes 4. oktober 2021. Adressesperren innebærer at opplysninger om

mors adresse bare er tilgjengelig for autoriserte personer. Vedtaket ble truffet fordi det etter politiets vurdering forelå høy risiko for grov vold og moderat risiko for drap. Mor skiftet også navn. Hun er i dommen her omtalt med sitt tidligere navn.

- (9) I september 2021 flyttet mor og barn fra X, og de er i dag bosatt et annet sted i landet. Det er i lagmannsrettens dom opplyst at det nye hjemstedet er en «dagsreise» unna X, men «likevel slik at det er mulig å reise frem og tilbake på én dag».
- (10) Mor anket avgjørelsen om samvær til lagmannsretten og la ned påstand om at det ikke skulle være samvær mellom far og barnet. Far godtok tingrettens dom.
- (11) Frostating lagmannsrett kom i dom 14. januar 2022 til at far skulle ha samværsrett, men færre og noe lengre samvær enn det tingretten hadde fastsatt. Lagmannsretten legger til grunn at domstolene ikke kan nøye seg med å konstatere at mor er innvilget sperret adresse som et beskyttelsestiltak og av den grunn nekte far samvær. Etter lagmannsrettens syn må det – slik det finnes flere eksempler på i nyere lagmannsrettspraksis – vurderes om vedtaket om adressesperre er «saklig og tilstrekkelig fundert». Lagmannsretten mener det hefter flere svakheter ved vedtaket og at det på bakgrunn av bevisene som ble presentert i lagmannsretten, ikke er grunnlag for å si at far i dag utgjør en konkret og reell trussel mot mor. På denne bakgrunnen konkluderte lagmannsretten med at det skal være samvær på tross av adressesperren.
- (12) Domsslutningen lyder slik:
- «1. I tingrettens domsslutning punkt 2 gjøres den endring at samvær fastsettes til fem ganger i året med inntil tre timers varighet.
 2. I tingrettens domsslutning punkt 3 gjøres den endring at X kommune skal ha ansvar for beskyttet tilsyn.
 3. For øvrig forkastes anken.
 4. Partene bærer egne saks kostnader for lagmannsretten.»
- (13) A har anket til Høyesterett over rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen.
- (14) Det er til bruk for Høyesterett foretatt bevisopptak med nye partsforklaringer og vitneforklaringer fra politioverbetjent D og fars fastlege E. I tillegg er det gitt skriftlige forklaringer fra Kripos om vedtak om sperret adresse og fra Barnevernvakta i X om hvordan et eventuelt samvær under beskyttet tilsyn kan gjennomføres når det er truffet et vedtak om sperret adresse.

Partenes syn på saken

- (15) Ankende part – A – har i hovedtrekk anført:
- (16) Samvær mellom far og barn under de rådende forhold er ikke til barnets beste og må derfor nektes. Samvær nå vil utsette barnet for vesentlige belastninger, destabilisere mors omsorgsbasis og heller ikke gi barnet en meningsfull relasjon til far.

- (17) Det bygger på feil rettsanvendelse når lagmannsretten kommer til at det skal være samvær til tross for at mor og barn lever på sperret adresse. Lovgiver har gitt klare føringer om at samvær er uforenlig med at omsorgsforelderen lever på sperret adresse.
- (18) Domstolene kan prøve grunnlaget for politiets vedtak om adressesperre, men prøvingen må begrenses til om det hefter åpenbare feil eller mangler ved vedtaket.
- (19) Adressesperren i saken her er saklig og tilstrekkelig begrunnet. Lagmannsretten vurderer bevisene feil når den konkluderer med at far i dag ikke utgjør noen konkret og reell trussel mot mor. Det er en klar fare for at far vil utsette mor for vold om han får kjennskap til hvor hun og barnet bor, og hensynet til mors behov for beskyttelse og trygghet må veie tungt. Samvær vil svekke politiets beskyttelsestiltak ved at hennes bosted kan bli avslørt.
- (20) A har lagt ned slik påstand:
- «1. B gis ikke rett til samvær med sin datter, f. 00.00.2018.
 2. Det offentlige tilkjennes sakens kostnader for alle instanser.»
- (21) Ankemotparten – B – har i hovedtrekk anført:
- (22) Det er til Cs beste at hun har regelmessig samvær med sin far under beskyttet tilsyn, slik lagmannsretten har kommet til. Far utgjør i dag ingen trussel mot mor, og han har forutsetninger for å gjennomføre samværet som lagmannsretten har bestemt.
- (23) Domstolene skal ikke prøve om vedtaket om adressesperre er gyldig, men må ta stilling til hvilken vekt vedtaket skal ha ved avgjørelsen av spørsmålet om samvær. I den forbindelse må domstolene i det minste prøve saksbehandlingen som ligger til grunn for vedtaket, og om vedtaket bygger på et riktig og oppdatert faktisk grunnlag.
- (24) Lagmannsretten har rett i at vedtaket ikke er saklig og tilstrekkelig begrunnet. Hensynet til kontradiksjon ble ikke ivaretatt da vedtaket ble truffet, endrede faktiske forhold er ikke fanget opp og det er ikke foretatt noen forholdsmessighetsvurdering slik Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 krever. Vedtaket om sperret adresse kan da ikke være til hinder for samvær.
- (25) B har lagt ned slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
 2. Det offentlige tilkjennes sakens kostnader for alle instanser.»

Mitt syn på saken

- (26) Det sentrale spørsmålet i saken er hvilken betydning det har for fars rett til samvær at det er truffet et vedtak om at mors adresse skal være sperret. Jeg tar utgangspunkt i barnelovens regler om samvær og gjør deretter rede for regelverket om adressesperre for så å ta stilling til forholdet mellom regelsettene. Til slutt behandler jeg fars krav om samvær.

Samvær etter barneloven

- (27) Foreldres rett til samvær med sine barn er regulert i barneloven kapittel 6 og 7. Det følger av § 48 første ledd, så vel som av Grunnloven § 104 og FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 3, at avgjørelser om samvær først og fremst skal rette seg etter hva som er best for barnet.
- (28) Det er en presumsjon for at samvær med begge foreldrene er til barnets beste. Dette gjenspeiles i barneloven § 43 første ledd første punktum, som slår fast at en forelder som barnet ikke bor sammen med, har rett til samvær hvis ikke annet er avtalt eller fastsatt. Utgangspunktet er at det skal fastsettes samvær med mindre det foreligger forhold som innebærer at det ikke er til barnets beste, jf. Rt-2010-216 avsnitt 34. I særlige tilfeller kan retten bestemme at samværet skal gjennomføres under støttet eller beskyttet tilsyn, jf. barneloven § 43 a. I så fall skal det oppnevnes en tilsynsperson som er til stede under samværet.
- (29) Dersom samvær ikke er til beste for barnet, følger det av § 43 første ledd tredje punktum at retten ikke skal fastsette samvær. Bestemmelsen tar særlig sikte på situasjoner hvor barnet har blitt eller kan bli utsatt for overgrep. Men det har ifølge forarbeidene til bestemmelsen også betydning om «den som har barnet boende fast hos seg har utviklet angst i forhold til den som ønsker samvær i en slik grad at et eventuelt samvær går ut over evnen til å fungere som omsorgsperson for barnet», jf. Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) side 54. Slik det er pekt på i Rt-2007-967 avsnitt 32, kan det være omstendigheter ved en forelder som gjør det utilrådelig å gi vedkommende samvær, og «omstende hos den barnet bur fast hos, kan ha slik karakter og alvorsgrad at dei må slå gjennom i høve til utgangspunktet om rett til samvær». Rettstilstanden kan sammenfattes slik at det skal «ganske tungtveiende grunner» til for å nekte samvær mellom en forelder og et barn, jf. Rt-2013-1329 avsnitt 36-39.
- (30) En beslutning om å nekte samvær mellom et barn og den forelderen som barnet ikke bor sammen med, griper inn i forelderens rett til privat- og familieliv, som er beskyttet i EMK artikkel 8. Dette er slått fast blant annet i Menneskerettsdomstolens (EMDs) dom 28. april 2016 *Buchleither mot Tyskland* avsnitt 38. Saken gjaldt en fars krav om samvær med sin datter som bodde fast hos mor. Som følge av en konfliktfylt relasjon mellom foreldrene og motvilje hos barnet mot å treffe sin far, bestemte tyske domstoler at det ikke skulle være kontakt mellom far og barn. Spørsmålet for EMD var om dette krenket fars rettigheter etter artikkel 8.
- (31) EMD understreker i avsnitt 42 i dommen at en avgjørelse om å nekte samvær må være tuftet på grunner som er relevante og tilstrekkelige ved vurderingen etter artikkel 8 nr. 2. I den vurderingen er hensynet til barnets beste av vesentlig betydning. Ifølge avsnitt 43 må det videre være en rimelig balanse mellom barnets interesse og forelderens interesse, men hensynet til barnet står særlig sentralt. Forelderen kan ikke kreve samvær som leder til at barnets helse og utvikling blir skadelidende.
- (32) Også prosessuelle krav må ivaretas, og hensynet til en rettferdig avgjørelsesprosess som involverer forelderen, fremheves særskilt, jf. avsnitt 45:

«The Court further reiterates that whilst Article 8 contains no explicit procedural requirements, the decision-making process involved in measures of interference must be fair and such as to afford due respect to the interests safeguarded by that provision. The Court cannot satisfactorily assess whether the reasons adduced by the national

courts to justify these measures were ‘sufficient’ for the purposes of Article 8 § 2 without at the same time determining whether the parent was involved in the decision-making process, seen as a whole, to a degree sufficient to provide him with the requisite protection of his interests.»

- (33) Ved avveiningen må det også tas hensyn til mors rettigheter etter EMK artikkel 2, 3 og 8. EMK artikkel 1 pålegger statene å sikre konvensjonsrettighetene ved å hindre at de blir krenket av privatpersoner, i vår sak far, jf. Rt-2013-588 avsnitt 41 flg. Vedtak om adressesperre er et preventivt tiltak som bidrar til at personer som står i fare for å bli utsatt for vold, får en reell beskyttelse.

Vedtak om adressesperre

- (34) Folkeregisterloven § 10-4 annet ledd gir politiet kompetanse til å gradere opplysninger i folkeregisteret i alle saker unntatt barnevernsaker. Etter beskyttelsesinstruksen § 3 kan et dokument graderes dersom dokumentet kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova, og skadevirkninger som nevnt i § 4 kan inntreffe.
- (35) Paragraf 4 oppstiller to beskyttelsesgrader – «strengt fortrolig» og «fortrolig». Den høyeste beskyttelsesgraden – som er den aktuelle i vår sak – skal ifølge § 4 andre ledd benyttes dersom det vil kunne forårsake betydelig skade for blant annet en enkeltperson at dokumentets innhold blir kjent for uvedkommende. Kripas opplyser i sin skriftlige redegjørelse at adressesperre på dette grunnlaget kun besluttes dersom det er høy risiko for at den trusselutsatte blir utsatt for grov vold, frihetsberøvelse eller drap. Tiltaket innebærer at den trusselutsatte ikke er registrert med bostedsadresse i folkeregisteret. Adressen utleveres verken til offentlige myndigheter eller private. Det samme gjelder alle andre opplysninger i folkeregisteret som kan si noe om hvor personen befinner seg, så som bostedskommune, valgkrets og postnummer. Vedtaket varer i utgangspunktet i tre år, men kan oppheves før det dersom behovet bortfaller.
- (36) Før en adressesperre iverksettes, må den trusselutsatte flytte – som hovedregel til en annen landsdel. I tillegg blir personen anbefalt å skifte navn. Post sendes til en postboks i Kripas, som så videreformidler posten. Adressesperring begrenser sterkt mulighetene til å benytte seg av offentlige og private tjenestetilbud og sosiale medier. Kripas betegner ordningen som svært belastende for den trusselutsatte og som ressurskrevende for politiet.
- (37) Politiets arbeid med personer som er utsatt for trusler, reguleres av en egen instruks. Dersom det etter en innledende vurdering konkluderes med at det foreligger en umiddelbar fare for vold, skal det gjennomføres en mer grundig risikovurdering. Vurderingen utføres av tjenestepersoner med særskilt kompetanse. Det benyttes forskjellige verktøy for å innhente, systematisere og analysere informasjon fra en rekke kilder politiet har tilgang til. Formålet er å identifisere saker der det er størst behov for forebyggende tiltak. I vurderingen legges det blant annet vekt på om trusselutøveren tidligere har utøvd vold mot den trusselutsatte eller andre, om han eller hun har uttrykt ønske om å skade eller drepe den trusselutsatte og om det er brudd på tidligere besøksforbud. Også psykisk sykdom er en risikofaktor som kartlegges.
- (38) Vedtaket om adressesperre anses som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Trusselutøveren er part i saken dersom han har barn med den trusselutsatte. Fordi det ellers kunne svekke beskyttelsen som tiltaket er ment å gi den trusselutsatte, og for å beskytte

informanter som har bidratt med opplysninger, er det opplyst at politiet benytter hjemler for helt eller delvis å gjøre unntak fra sentrale partsrettigheter som forhåndsvarsling, partsinnsyn, kontradiksjon, begrunnelsesplikt og underretning om vedtaket.

Forholdet mellom reglene om samvær og vedtak om adressesperre

- (39) Som min gjennomgang så langt viser, er reglene om samvær og adressesperre to selvstendige regelsett uten noen innbyrdes lovbestemt sammenheng. Barneloven § 43 b bestemmer at den som har forbud mot å kontakte eller besøke barnet etter straffeloven § 57 og straffeprosessloven § 222 a, som den klare hovedregel ikke kan ha samvær med barnet. Noen tilsvarende bestemmelse er ikke gitt for vedtak om adressesperre.
- (40) Dette fremstår som et bevisst valg fra lovgivers side. En arbeidsgruppe som forberedte endringer i barneloven i 2005, pekte på at trusselbildet i saker der det er besluttet sperret adresse «gjennomgående vil være av en slik karakter at domstolene i stor utstrekning vil ha grunnlag for å komme til en avgjørelse hvor far ikke gis del i foreldreansvaret og ikke gis samværsrett», jf. Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) side 34. Men det heter samme sted at arbeidsgruppen «ikke [vil] foreslå en lovendring som innebærer at det under enhver omstendighet ikke skal gis del i foreldreansvar eller samvær når mor har behov for sperret adresse eller fiktiv identitet». Arbeidsgruppen mente det i stedet «må foretas en konkret barnets beste-vurdering av hver enkelt sak, i tråd med det grunnleggende prinsippet i barneloven». Det uttales også at den polititjenestepersonen som har foretatt trusselvurderinger i forbindelse med vedtaket om sperret adresse, ved vitnemål vil kunne bidra til å opplyse samværsaken.
- (41) I proposisjonen sluttet departementet seg til dette, og noe lovforslag som stenger for samværsrett når det er besluttet adressesperre, ble ikke fremmet. Spørsmålet om samvær burde som før avgjøres etter en konkret vurdering etter reglene i barneloven, selv om det er truffet et vedtak om sperret adresse. Som arbeidsgruppen antok departementet at domstolene «i stor utstrekning vil ha grunnlag for å komme til en avgjørelse hvor trusselutøveren ikke gis ... samværsrett i de tilfellene vedkommende må anses å utgjøre en alvorlig trussel mot den andre forelderen», se Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) side 36.
- (42) Departementet peker på flere forhold som tilsier et slikt resultat. Det fremheves særlig at det i praksis normalt vil være vanskelig eller umulig å ivareta behovet for beskyttelse gjennom sperret adresse samtidig som en trusselutøver har samværsrett:

«Det kan ikke forventes at et barn under samværet skal klare å la være å røpe så vesentlige forhold i sin tilværelse som hvor han eller hun bor. Utøvelse av foreldreansvaret forutsetter videre rett til deltagelse i barnets liv som vil medføre kunnskap om barnets bosted. Tilsvarende vil gjelde for opplysningsretten. Dersom den som utgjør trusselen har eller får del i foreldreansvaret eller samværsrett, vil dette derfor innebære at den trusselutsatte får valget mellom ikke å benytte seg av beskyttelsestiltaket, med den overhengende fare dette vil innebære for vedkommendes sikkerhet, eller at det blir den trusselutsatte som må avskrive all kontakt med barnet.

Fiktiv identitet og sperret adresse er aktuelle beskyttelsestiltak i tilfeller hvor det foreligger en alvorlig trussel mot vedkommendes liv og helse. Ofte vil det også foreligge tidligere voldsutøvelse som barnet kan ha vært vitne til. På bakgrunn av den

kunnskap som nå foreligger om skadevirkningene for barn ved å være vitne til vold, mener departementet at retten i stor utstrekning vil ha grunnlag for å komme til en avgjørelse hvor trusselutøveren ikke gis del i foreldreansvaret og ikke gis samværsrett i de tilfellene vedkommende må anses å utgjøre en alvorlig trussel mot den andre forelderens. Å utsette barnets omsorgsperson for alvorlige trusler vil gjennomgående skape en tilværelse med konstant frykt som kan virke svært ødeleggende for både omsorgspersonen og barnet. Etter departementets syn må dette anses å være en omsorgssvikt overfor barnet fra trusselutøverens side. Det er derfor ikke bare hensynet til trusselutsattes sikkerhet som tilsier at det ikke bør være samvær og felles foreldreansvar, men direkte hensynet til barnet.»

- (43) Det kan likevel «ikke ... utelukkes at det vil være tilfeller hvor domstolene kan komme til at det skal gis et visst samvær», jf. Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 36.
- (44) Forholdet mellom samværsrett og vedtak om adressesperre er også omtalt i forbindelse med endringer i barneloven i 2013. Et av formålene med det lovarbeidet var å «bidra til å senke terskelen for når domstolen skal/bør fastsette at det ikke skal være samvær», jf. Prop. 85 L (2012–2013) side 6. Departementet valgte derfor å omtale forholdet mellom adressesperre og samværsrett i proposisjonen, selv om det ikke fremmet et konkret lovforslag.
- (45) Stort sett er uttalelsene på linje med proposisjonen fra 2004. Departementet sier i proposisjonen side 43 imidlertid også følgende:

«Fiktiv identitet, sperret adresse og relokalisering er blant de tiltak som kan settes inn for å beskytte personer som er utsatt for alvorlige trusler. Departementet viser til Ot.prp. nr.103 (2004-2005) kapittel 5.5 om foreldretviser der en forelder har fiktiv identitet og sperret adresse.

Departementet tydeliggjør med dette at det i tilfeller der en forelder har utsatt bostedsforelder og/eller barnet for slike trusler at det er iverksatt beskyttelsestiltak, ikke bør fastsettes samvær. De vurderinger som ble lagt til grunn da beskyttelsestiltaket ble fastsatt, må uten videre kunne legges til grunn også i en etterfølgende sak om samvær dersom beskyttelsestiltaket fortsatt gjelder. I slike tilfeller bør det, av hensyn til den/de trusselutsattes sikkerhet og barnets beste, heller ikke gis samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson.»

- (46) Det er ikke gitt hvordan dette skal forstås. Jeg leser det imidlertid slik at departementet – i tråd med det uttalte formålet om å senke terskelen for å nekte samvær – her gir enda sterkere føringer enn tidligere om hva utfallet i samværssaken bør bli når det er truffet vedtak om adressesperre. Det gjelder ikke minst utsagnet om at politiets vurderinger i forbindelse med sperrevedtaket «uten videre» må kunne legges til grunn av domstolene i en sak om samvær. Uttalelsene bryter i noen grad med departementets tidligere linje, der det understrekes at samvær må avgjøres av domstolene etter en selvstendig, konkret vurdering av hva som er til barnets beste.
- (47) Etter mitt syn vil den tilnærmingen departementet her gir anvisning på, gå betenkelig langt i å legge bånd på domstolens behandling av samværsspørsmålet. Å gjøre sperrevedtaket til en så avgjørende premiss vil være uheldig, ikke minst fordi prosessen som leder frem til vedtaket gjør unntak fra partsrettigheter som for eksempel kontradiksjon. For at et vedtak om å nekte samvær skal tilfredsstillende kravene i EMK artikkel 8, kreves det som nevnt at far involveres i avgjørelsen og får gi tilkjenne sitt syn. Det får han som ledd i

domstolsbehandlingen av om det skal være samvær, men den reelle påvirkningsmuligheten vil være begrenset dersom domstolene uansett uten videre skal legge til grunn politiets begrunnelse for sperrevedtaket. At lagmannsretten i vår sak fant det nødvendig å prøve om sperrevedtaket er «saklig og tilfredsstillende begrunnet», må forstås i lys av slike betenkeligheter.

- (48) Bedømt under ett – og jeg ser da bort fra den enkeltstående uttalelsen jeg nettopp har kommentert – kan forarbeidene og det system de to regelverkene bygger på, sammenfattes på følgende måte:
- (49) At det er truffet et vedtak om adressesperre, er ikke avgjørende for samværs spørsmålet. Om det skal fastsettes samvær, må avgjøres av domstolene på vanlig måte etter en selvstendig og konkret vurdering etter reglene i barneloven, der hensynet til barnets beste er det sentrale. Domstolene skal ikke uten videre legge til grunn de vurderingene politiet har foretatt da sperrevedtaket ble truffet. Reglene om samvær og reglene om adressesperre utgjør separate og uavhengige regelsett som tjener ulike formål. Men vedtaket om adressesperre vil likevel få betydning for samværsavgjørelsen. For det første vil grunnlaget for vedtaket – så langt det blir gjort kjent for retten og partene – kunne bidra til å opplyse samværs saken. For det andre må vedtaket om adressesperre respekteres av domstolene når de tar stilling til om det skal fastsettes samvær. Det er ikke i en sak om samværsrett grunnlag for å sette vedtaket til side eller se bort fra det, selv om det kan hefte mangler ved vedtaket. De virkningene sperrevedtaket fører med seg, må – så lenge vedtaket ikke har falt bort – trekkes inn som premiss både for vurderingen av om samvær skal nektes og i en vurdering av hvordan et eventuelt samvær skal gjennomføres. Av den grunn skal det mye til for at samvær i en slik situasjon skal kunne være til barnets beste. Men det er ikke utelukket og må vurderes konkret i den enkelte sak.
- (50) Det følger av det jeg har sagt, at domstolene ikke skal foreta en vurdering av om sperrevedtaket er «saklig og tilstrekkelig begrunnet» før det eventuelt kan legges til grunn for avgjørelsen av samvær. Lagmannsrettens rettsanvendelse på dette punktet er derfor ikke korrekt.

Om samvær i dagens situasjon vil være til barnets beste

- (51) Slik saken er belyst for Høyesterett, etterlates et klart inntrykk av at far har et sterkt ønske om å få treffe barnet sitt igjen. Også hensynet til far må inngå i en samlet vurdering og tillegges vekt, slik praksis fra EMD viser. Utgangspunktet er, som jeg tidligere har gjort rede for, at samvær med begge foreldre er til barnets beste, og det skal mye til før det ikke er tilfelle.
- (52) Ved vurderingen av om samvær likevel ikke vil være til barnets beste, jf. barneloven § 43 første ledd tredje punktum, vil en rekke forhold spille inn. I særmerknadene til bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 103 (2004–2005) side 54, heter det blant annet:

«Ved vurderingen av om det skal være samvær, kan blant annet følgende momenter få betydning: foreldrenes atferd innbyrdes og overfor barnet, graden av voldeligheten, alvoret av virkningene for barnet og den som har barnet fast boende hos seg, den voldeliges evne til å erkjenne atferden og behovet for endringer, samt villigheten til reelt å anstrenge seg for å gjøre noe med det. Det vil også være et relevant moment om den som har barnet boende fast hos seg har fått alvorlige psykologiske eller

følelsesmessige skader som følge av volden, slik at både denne og barnet trenger tid til å komme seg over traumet. Dersom den som har barnet boende fast hos seg har utviklet angst i forhold til den som ønsker samvær i en slik grad at et eventuelt samvær går ut over evnen til å fungere som omsorgsperson for barnet, kan dette også få betydning.

Det må videre tas hensyn til at et samlivsbrudd ikke alltid medfører at volden mellom partene opphører, jf. omtale under kap. 5.1. I de tilfeller den som har barnet boende fast hos seg bor på sperret adresse, må det tas hensyn til at et eventuelt samvær gjennomgående må antas å medføre at beskyttelsestiltaket mister sin virkning. Dette kan tilsi at samvær nektes helt. Avgjørelsen vil blant annet kunne avhenge av det trusselbildet som foreligger, samt om det er vedkommende som ønsker samvær som utgjør trusselen eller en tredjeperson.»

- (53) I utgangspunktet legger jeg til grunn for disse vurderingene det bevisresultatet lagmannsretten har kommet til etter direkte bevisførsel. På enkelte punkter vil jeg likevel utdype sakens faktiske side, og noen forhold bedømmer jeg annerledes enn lagmannsretten. Vurderingen må dessuten skje ut fra forholdene i dag.
- (54) Lagmannsretten ser det slik at C som følge av erfaringer i første leveår – i form av marginal omsorg og flere relasjonsbrudd – har et økt behov for stabilitet og trygghet. Det er jeg enig i.
- (55) C er nå fire år og går i barnehage noen dager i uken. Hun har enkelte helsemessige utfordringer. I 2022, etter at lagmannsretten avsa sin dom, har hun gjennomgått en stor hjerteoperasjon som følge av en medfødt hjertelidelse. Det er opplyst at det vil ta om lag ett år før hun er restituert etter operasjonen. Da bevisopptaket fant sted 1. juli 2022 hadde hun begynt i barnehagen igjen, men var fortsatt fysisk preget av operasjonen. Ifølge mor kan C bare gå i 2–3 minutter, og hun må ellers sitte i barnevogn eller bæres. Slik var det også før operasjonen. Det er tungt for mor å bære jenta, som nå veier 18 kilo. Det er også opplyst at C tidvis får blødninger i nese og hals, og det har ved ett tilfelle medført innleggelse på sykehus. Det er planlagt en operasjon for å bøte på dette, men noen dato er ikke fastsatt.
- (56) For øvrig legger jeg som lagmannsretten til grunn at C har en aldersadekvat utvikling. Jeg har heller ikke grunnlag for å fravike lagmannsrettens konklusjon om at C, selv om hun ikke har sett ham siden våren 2021, har et bevisst forhold til at B er hennes far. Lagmannsretten understreker imidlertid at «det er naturlig å anta at minnene om ham er vage og at hun vil være usikker på ham».
- (57) Det er ingen opplysninger om at far har vært voldelig mot C, eller at C har vært vitne til vold eller direkte trusler fra fars side overfor mor. Lagmannsretten legger til at det «heller ikke [er] fremkommet informasjon om at C er redd eller vegrer seg for å ha kontakt med sin far, eller at det er fare for retraumatisering».
- (58) Bs samværesevner er i liten grad belyst. Hans helsetilstand er beskrevet slik i lagmannsrettens dom:

«Han har diagnosene P72 Schizofreni paranoid og P74 Angst, som han medisineres for. Bs fastlege, E, opplyste at B i dag fremstår stabil og riktig medisineret, og at han tar medisinene sine. I løpet av de siste to årene har han hatt omtrent fem kortvarige og

frivillige innleggelse ved Østmarka. Lagmannsretten legger til grunn at diagnosene preger B og at han har perioder hvor han fungerer dårligere.»

(59) Et journalnotat fra 20. november 2021 kaster lys over bakgrunnen for innleggelsene. Det heter her at B «har økte auditive hallusinasjoner samt forverring av angst med sterk uro og flere panikkangstanfall daglig» og at han «hører vonde stemmer som forteller han hva han skal gjøre». Legen opplever at det er «vanskelig å kommunisere med han og nå inn til han». Fastlegen har i bevisopptaket for Høyesterett uttalt at B også har vært innlagt i spesialisthelsetjenesten to ganger i 2022, ett døgn hver gang, antakelig i februar og april. Også dette var frivillige innleggelse, noe som viser innsikt i eget sykdomsbilde og behovet for helsehjelp. Men det indikerer også at den psykiske tilstanden hans er noe ustabil.

(60) Mor og far har ulike oppfatninger av i hvilken grad forholdet dem imellom har vært voldelig og om det er grunn til å frykte vold fra far i tiden fremover. Dette er vesentlig ved vurderingen av om det skal fastsettes samvær i saken her. Jeg viser til det som er gjengitt fra barnelovens forarbeider om betydningen av at den som har barnet boende hos seg, har utviklet angst i forhold til den som ønsker samvær slik at det går ut over omsorgsevnen. Likeledes kan faren for fremtidig voldelig atferd ha noe å si for hvor stor vekt en skal legge på risikoen for at adressen på tross av sperringen blir kjent for far som følge av samværet – for eksempel fordi barnet «forsnakker seg» og røper det nye bostedet.

(61) Lagmannsretten omtaler Bs befatning med politiet slik:

«B fikk et forelegg i november 2001 for en legemsfornærmelse (nå kroppskrenkelse). Påtalemyndigheten har fremlagt oversikt over alle anmeldte forhold som involverer B. I 32 saker er han oppført med rolle mistenkt eller siktet. Anmeldelsene gjelder i hovedsak trusler og legemsfornærmelse/kroppskrenkelse. De fleste er datert før 2008. Flere anmeldelser er kommet fra familiemedlemmer, blant andre hans far. I 2015 ble det avhørt naboer som har observert at B utøvde vold overfor A.

Fra juni 2019 til i dag er det fem anmeldelser, som med unntak av én er inngitt av A. I januar 2021 ble han anmeldt av en nabo for trusler. I juni 2019 og juni 2021 anmeldte A ham for mishandling i nære relasjoner. Det er uklart for retten om dette gjelder forhold før eller etter samlivsbruddet, og om det dreier seg om samme forhold. De to andre anmeldelsene fra A gjelder trusler. Også her er det uklart hva som er gjerningsdato og om det gjelder samme forhold.

Ingen av anmeldelsene har ført til domfellelse. De er henlagt enten på grunnlag av bevisets stilling, tvil om tilregnelighet eller manglende påtalebegjæring.»

(62) Jeg finner grunn til å supplere det som her går frem med forklaringen til politibetjent D, som kommer inn på forhold av nyere dato. Hun uttaler blant annet:

«I perioden 2020–2022 er det 20 anmeldelser om trusler fremsatt fra B. Politiet har rykket ut til oppdrag som gjelder trusler med kniv. I noen av meldingene har familiemedlemmer flyktet til naboer eller til 'skogs' for å unngå å bli drept. En gang låste alle familiemedlemmene seg inn på et rom for å unngå B. Han slo da inn døren. Politiet har fått mange oppringninger fra familiemedlemmer som har sagt at B har sagt at han skal komme og drepe dem.»

(63) Dette kan indikere at medisineringen av far ikke er så effektiv som lagmannsretten legger til grunn, og den voldelig atferden ser ikke ut til å ha en klar nedadgående tendens. I

samme retning trekker det som går frem av en anmeldelse 4. januar 2021 fra en nabo som følte seg drapstruet av B 18. desember 2020, og opplysninger i en anmeldelse fra Bs svigerinne om drapstrusler han satte frem mot henne på hennes bolig 28. februar 2020.

- (64) Jeg legger i større grad enn lagmannsretten vekt på politiets risikovurderinger i forbindelse med vedtaket om adressesperre. Ifølge forklaringen til politibetjent D vurderte politiet det i 2021 slik at det var høy risiko for vold mot mor og moderat risiko for drap. Konklusjonen bygger på en prosess der det gjøres bruk av metoder som er utviklet ved internasjonal forskning på feltet. Informasjonsinnhenting er beskrevet slik:

«Operasjonslogg og alle politidokumenter ble gjennomgått. Det ble sett etter opplysninger om voldskapasitet, voldshistorikk, voldens kontekst, reisekapasitet, venner og familie som kan korrigere, fremtidshåp, og hvordan B har forholdt seg til anklagene om vold han har utøvd. Det ses også etter barrierer og hvilke belastninger han kan tåle. Det kartlegges videre informasjon om kulturelle forhold angående hvordan ære, ekteskap og skilsmisse håndteres i kurdiske miljø i irakisk Kurdistan.»

- (65) D uttaler videre om politiets risikovurderinger:

«B er sårbar for stress. Kombinasjon av vrangforestillinger og lav impuls kontroll kan få dødelig utgang selv om intensjonen ikke er å drepe. Bruk av kniv, strupetak og vold mot hode gir grunn til bekymring. Politiet legger til grunn at han er i stand til å utøve slik vold selv om det ikke er slike alvorlige voldshendelser de siste årene. Han er stor og sterk og det kreves mange for å overmanne ham. Han har fremsatt drapstrusler mot mange. Det er vanskelig å vurdere hvor reell en drapstrussel er og det er vanskelig å forutse hvem som kan komme til å drepe. Denne saken er en type sak som kan ende som en sak i gruppen 'varslede drap'.»

- (66) Jeg nevner for fullstendighetens skyld at det ikke er holdepunkter for at far har brutt besøksforbudet mot mor. I sum medfører likevel det som er opplyst om hans atferd, at det er velbegrunnet og forståelig at mor frykter for at B vil utsette henne for vold. Faren for vold fremstår som reell. Samvær i en slik situasjon vil skape utrygghet som gjør det mer krevende for mor å gi C den omsorgen barnet har behov for. Omsorgsbasen er sårbar, blant annet fordi A ikke har familie i Norge.
- (67) I vurderingen av barnets beste blir det da sentralt hvor stor risiko det er for at samvær vil medføre at mors nye og sperrede adresse blir kjent og hvordan sperrevedtaket vil påvirke gjennomføringen av et samvær.
- (68) C er fire år, og det vil neppe være mulig å få henne til å forstå at hun under et samvær med far ikke må fortelle om sin tilværelse på en måte som røper hvor hun og moren nå bor. Risikoen for at adressesperren mister sin effekt som følge av et samvær, må anses som betydelig. Å sette strenge begrensninger for hva som kan være samtaleemner under samværene, ville uansett vært en urimelig belastning for et så ungt barn, og i verste fall kunne det virke negativt inn på forholdet til far. Jeg viser til lagmannsrettens vurdering av at C kun har vage minner om B. Relasjonen dem imellom må langt på vei etableres på nytt. Et samvær ville dessuten måtte gjennomføres under beskyttet tilsyn etter barneloven § 43 a, hvilket ville kreve bruk av tolk og ytterligere komplisere samværs situasjonen. Det er i det hele tatt vanskelig å legge til rette for gode samvær slik sikkerhetssituasjonen nå er.

- (69) Det spiller også inn at dersom mors adresse skulle bli kjent for far, kan hun og C måtte flytte langt av sted nok en gang. Det vil bryte med behovet de i dag har for stabilitet og trygghet.
- (70) Jeg legger videre en viss vekt på at samvær må finne sted i X. «Dagsreisen» frem og tilbake vil medføre en merkbar belastning for mor og barn – især så lenge C har de helsemessige utfordringene jeg har beskrevet.

Konklusjon og sakskostnader

- (71) Samlet sett har jeg på denne bakgrunnen – og på tross av lovens utgangspunkt og fars sterke interesse i kontakt med barnet – kommet til at samvær ikke vil være til beste for C i dagens situasjon. Det gjelder selv om samværet gjennomføres med beskyttet tilsyn.
- (72) Dette kan imidlertid endre seg, og samværsspørsmålet vil i tråd med barnelovens regler kunne vurderes på nytt på et senere tidspunkt, for eksempel når barnet er eldre og helsesituasjonen mer avklart, eller når sperrevedtaket har falt bort. At samvær nå nektes, er ikke ensbetydende med et endelig brudd i kontakten mellom far og barn, jf. barneloven § 63. Jeg peker også på at sperrevedtaket ikke står i veien for at far og barn kan få bistand av barneverntjenesten til å sende for eksempel brev og filmklipp til hverandre. Barneverntjenesten må i så fall se til at innholdet fra barnet ikke undergraver adressesperren, og oversendelsen må skje i regi av Kripos, som besørger postformidling.
- (73) Anken har ført frem. B skal i utgangspunktet pålegges å betale den ankende parts sakskostnader i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd. Jeg finner imidlertid grunn til å anvende unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd og legger særlig vekt på den velferdsmessige betydningen samværsspørsmålet har for B. Sakskostnader tilkjennes derfor ikke for noen instans.
- (74) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. B gis ikke rett til samvær med sin datter født 00.00.2018.
2. Ansvar for sakskostnader pålegges ikke for noen instans.

- (75) Dommer **Arntzen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (76) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (77) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (78) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(79) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. B gis ikke rett til samvær med sin datter født 00.00.2018.
2. Ansvar for sakskostnader pålegges ikke for noen instans.